

SARUD

TARTALOMJEGYZÉK

Címlap	1
Tartalomjegyzék	3
1. Bevezetés, köszöntő	5
2. Sarud bemutatása	6
3. Örökségünk	11
4. Eltérő karakterű településrészek Sarudon	15
<i>Falusias lakó területek</i>	
<i>Üdülőházas, hétvégi házas terület</i>	
<i>Kulturális és igazgatási terület</i>	
<i>Kereskedelmi, szolgáltató terület</i>	
<i>Mezőgazdasági, állattartó telep területe</i>	
5. Építészeti útmutató	26
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Telepítés</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertek</i>	
<i>Teraszok, tornácok</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Homlokzatképzésre</i>	
<i>Részletek</i>	
6. Mai példák	37
7. Utcák, terek	38
8. Hirdetések, reklámtáblák	39
Impresszum	40

SARUD

BEVEZETÉS

Tisztelt Olvasó!

Egy nyolcszáz éves falu építészeti múltja gazdag. A középkor kezdetleges sárkunyhói után a XIX. század utcaképét már a vályogépületek határozták meg, a XX. században pedig a téglá és a kő is megjelent vidékünkön. Sarud abban a szerencsés helyzetben van, hogy a ma látható építészeti emlékek két évszázadot ölelnek át: legrégebbi emlékünk az 1800-ban épült harangozó ház – ma Falumúzeum – és az időközben megszépült, szintén 1800-ban épült parókia.

A faluban sétálva számos olyan régi paraszti porta látható, melyet az utókor megőrzött a jelennek, a jövőnek. Sőt nálunk már arra is akadt példa, hogy a XXI. században a hagyományos építészeti technológiát követve épültek új házak, üdülők.

Természetesen a XX. század második felének lakástípusai sem hiányoznak községünkben. A sokféleség jól együtt él Sarudon, kiegészíti a jelent a múlt és ami számunkra a legfontosabb, hogy a nálunk üdülőknél, vagy házat vásárlóknál választási lehetőséget kínál ez a sokszínűség.

Sarud jövőjét az idegenforgalomra alapozza. Ezért fogadtuk örömmel e kézikönyv elkészítésének lehetőségét, hiszen ez a munka alkalmat teremtett építészeti örökségünk felmérésére, s a jövő tendenciáinak meghatározására.

Szeretném, ha e kiadványt nem csupán a szakmabeliek fogatnék, hanem azok is, akik ingatlant vásárolnak vagy felújítanak a községünkben. A jó példát sosem szégyen másolni, a rosszból pedig tanulni.

Kívánom, lapozzák a szakmai útmutatót haszonnal és szolgálja e munka Sarud szépülését a jövőben.

Tilcsik István
polgármester

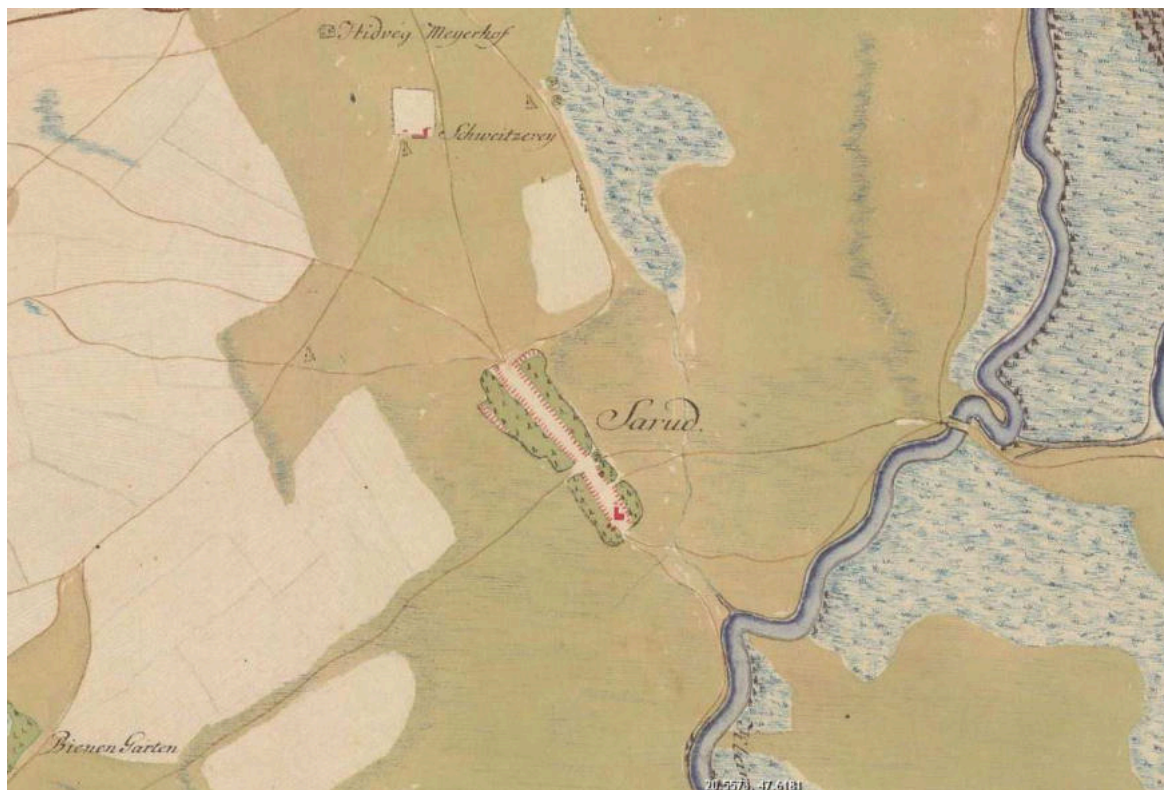

2. Sarud bemutatása

Sarud rövid története

Sarud nevének első írásos említése 1261. szeptember 9-én történt, amikor IV. Béla király oklevélbe foglalta az egi egyház valamennyi birtokát és halászóvizét, kiváltságát és tizedszedési jogát, mert az egyház korábbi okiratai a tatárjáráskor elpusztultak. Ez a legkorábbi írott forrás, amely bizonyítja Sarud létét.

Sarud egyike lehet a magyarok által legkorábban benépesített településeknek. A falu neve a legismertebb névetimológiai vizsgálat szerint Sarolt fejedelemasszony nevéből származik. Más névvizsgálatok szerint a Sarud szó jellegzetes vízi helynév, vagyis a „mocsaras patakot” jelentő „sar” szó -d képzővel ellátott alakjaként jött létre.

A Tisza jobb parti települései közül Sarud az egyetlen, amely az Árpád-ház regnálása alatt nem egyházi, hanem nemesi birtok volt. Sarud Hidvéggel együtt csak a XIV. század első felében került az egi püspökség javadalmai közé került. Ez az állapot 1804-ig fennmaradt, amikor is a Tisza jobb parti falvait átadták az újonnan alakult Szatmári püspökségnek.

Az 1332-37 között elkészült pápai tizedjegyzék templomos helyként említi.

A magyar történelem legviharosabb két évszázadában, a XVI.-XVII. században Sarud többször elnéptelenedett, majd újranépesült, lakosai olykor olyan szegénységben éltek, hogy a kivetett adójukat sem tudták megfizetni. A háborús viszonyok konszolidálódását jelezte, hogy a XVII. század közepén már tisztánai nemesek bérelték a sarudi földeket, akik a zavaros viszonyok között birtokjogot is szereztek a hivatalosan még mindig, de a gyakorlatban már rég nem funkcionáló egi püspökség földjeire.

1763-1764 Első katonai felmérés

Második Katonai Felmérés (1806-1869)

Ezt az állapotot szüntette meg az 1690-ben Bécsben megalakított Újszerzeményi Bizottság, amelynek tagjai előtt az egri püspökségnek hitelt érdemlően sikerült igazolnia jogát a sarudi földekre, így a török kiűzését követően helyreállították a másfél évszázaddal ezelőtti állapotot. Ekkor 26 család élt a faluban. A megélhetést továbbra is a földművelés biztosította, igaz a falu határának jelentős része rét, legelő és ártér volt, ám a művelésre alkalmas földek elegendőek lettek volna a lakosság szükségleteinek megtermelésére, ha a hídvégi majorság földjeinek művelését nem robotban végeztette volna el az egri püspökség.

A XVIII. század a templomépítkezések időszaka. Az egri püspökség 1795-ben új templom építéséről döntött. A terveket Francz József készítette el. A munkálatok 1802-ben fejeződtek be.

1804. augusztus 9-én aláírták az egri püspökség felosztásáról és az egri érsekség alapításáról szóló pápai bullát. Ezzel a döntéssel Sarud az újonnan megalakított Szatmári püspökség uradalmi birtoka lett.

A XIX. század megeremtetta a polgári átalakulás feltételeit. A 10.000 holdas határ legnagyobb birtokosa 4000 holddal továbbra is a szatmári püspökség volt, a maradék 7000 hold hétszáz birtoktestre oszlott. Az uradalom növekvő gazdasági súlyát mutatja, hogy az 1880-as években keskeny nyomtávú gazdasági vasutat építettek Poroszlóig, hogy az itt termelt árumennyiséget könnyebben piacra juttathassák.

A község lakosai e században élték át legnagyobb tragédiájukat, az 1888-as gátszakadásos árvizet, mely egy halálos áldozatot követelt.

A községben jelenleg a Barócs-park állít ennek a vízügyi eseménynek.

A Közép-Tisza vízrajzának megváltozása a folyószabályozás kezdetén kódolt volt. A folyó vízhozamának növelése érdekében az eredeti Vásárhelyi-terv 1846-1866 közt 16 közép-tiszai átvágást készített elő a folyó vízhozamának gyorsítása érdekében. 1888 márciusában a tavaszi áradás rekordárvizet hozott. Március 30-án este töltésszakadás következett be. A Baross Gábor vezette minisztérium az árvíz levonulása után elhatározta,

2. Sarud bemutatása

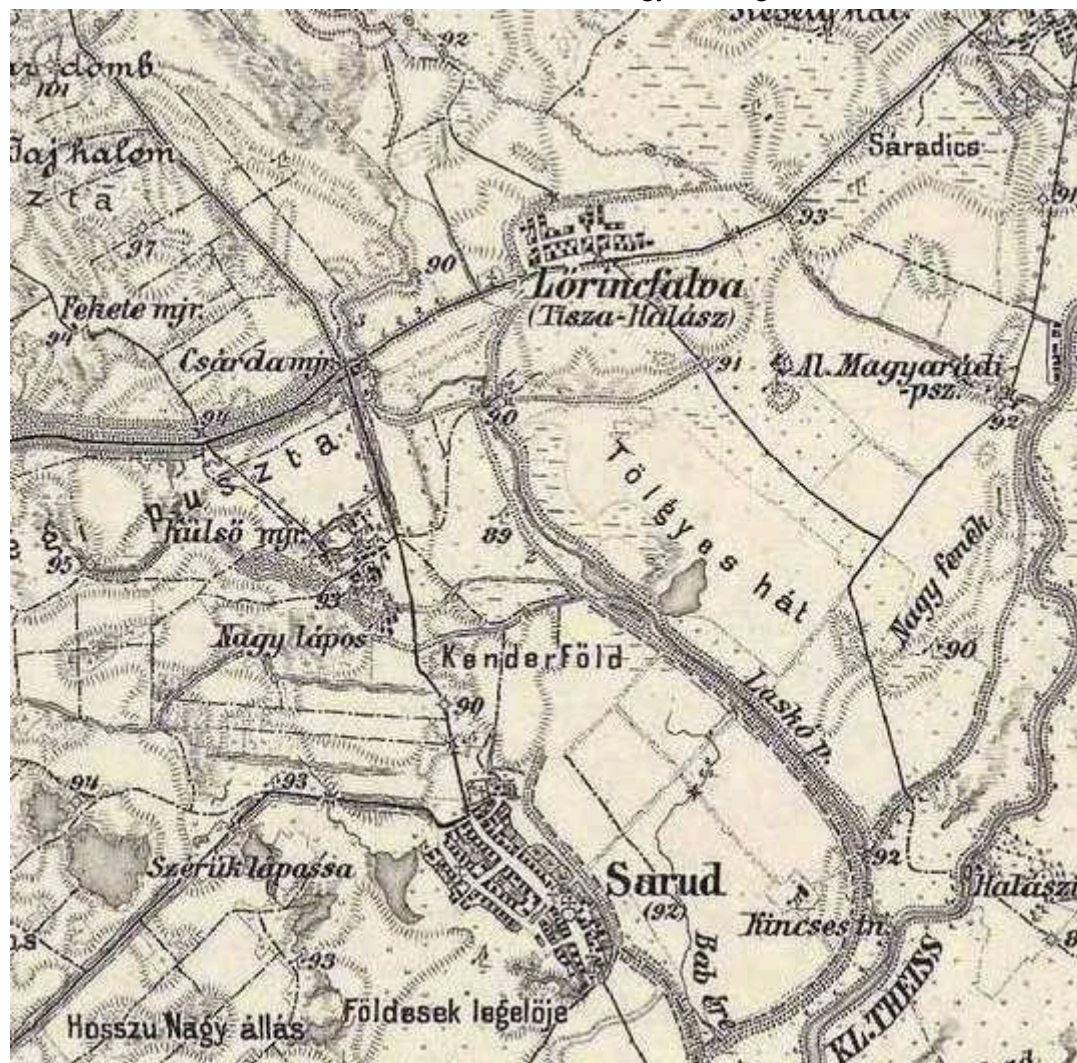
hogy a töltésvonalat a valóban vízmentes magaslatokig kell emelni.

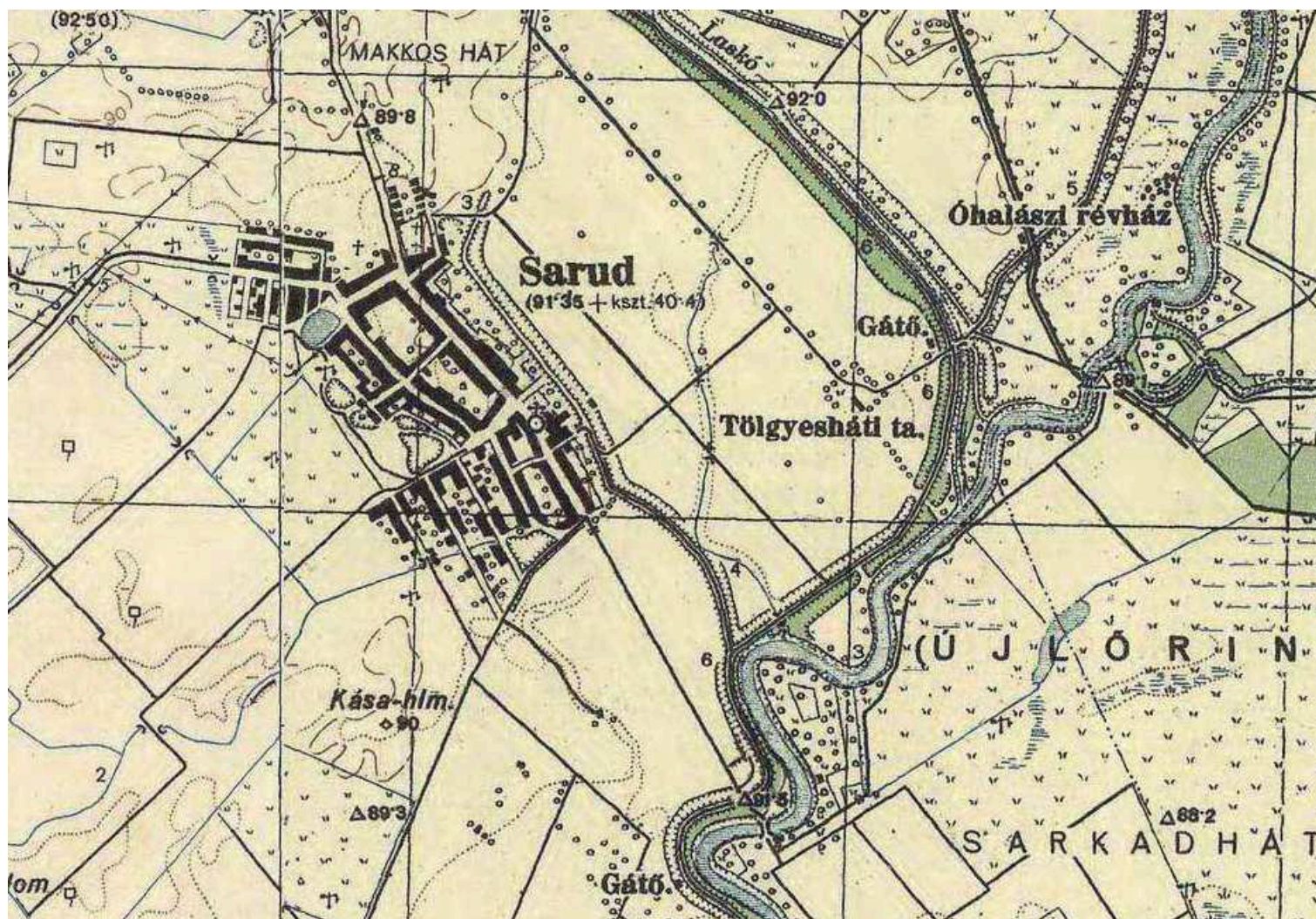
A települést az árvíz után újjá kellett építeni. Az átélt tragédia és a közelgő millennium jó alkalmat kínált arra, hogy a középületeket, köztük az iskolát helyreállítsák és kibővítsék, illetve 1895-ben a templomon is nagyobb felújítást végezzenek.

A XX. század az intézményrendszer kiépülésének időszaka: 1901-ben megalakult a Sarud és Vidéke Fogyasztási és Érékesítési Szövetkezet, 1909-ben létrejött az Önkéntes Tűzoltóegylet, 1910-ben elkészült a községháza, az 1930-as években pedig orvos gyógyított, volt gyógyszerár, sőt egy Egészségházat is építettek, amelyben tisztasági kádfürdő működött. A településen az első infrastruktúra, az elektromos áram hálózatának kiépítése 1935-ben kezdődött.

A XX. században a biztonságos gátak mögé szorított folyó mellett megkezdődhetett a falu terjeszkedése. A *Templomzugnak* nevezett középkori településrag (a templom és a polgármesteri hivatal környéke) északi irányban bővülni kezdett. A falu ekkor már két részből állt: a Tisza ártere és a Tiszanánára vezető út közti részt nevezték *Alvégnek*, a tiszánánai úttól a Hídvégig tartót pedig *Felvégnek*. 1960-ig Hídvég önálló településrész volt, saját iskolával és haranggal. A község bővülését jól mutatja, hogy az ősi faluhelyen, az Alvégben is újabb településrészek épültek: a *Cserepes* és a *Nyavalyka*, az Alvég és a Felvég határán pedig a *Kispest*. A falu utolsó területi bővülése a Tiszanánára vezető út mellett felépült *Újtelep*, illetve az 1990 után létrejött *Üdülőterület*.

Magyarország Katonai Felmérése (1941)

1941-es katonai felmérés

2. Sarud bemutatása

A második világháborút követően Sarudon is megkezdődött a térszerítés. A Kossuth-, Dózsa-, Haladás- és Petőfi termelőszövetkezet tagjai összesen 8412 hektáron gazdálkodtak. A település életét érintő utolsó komoly változás 1978-ban a Tisza-tó kialakítása volt. A 127 négyzetkilométeres, eredetileg öntézési célokkal létrehozott mesterséges vízfelület új perspektívát kínált Sarud számára. A vízparthoz közel, a sarudi öblözet természeti szépségeit kihasználva egy új üdülőfalu jött létre, amely alakul, formálódik napjainkban is.

A 12. oldalon a sarudi keresztek, szobrok láthatók, a Nepomuki Szent János szobor talapzatának feliratával. (Forrás: Bükki Nemzeti Park adatszolgáltatása)

ÖRÖKSÉGÜNK

A községben található a Tisza-tó környékének egyik legrégebbi út menti keresztje, a Kossuth út 5. szám alatt álló *Nepomuki Szent János tiszteletére emelt kereszt*, melynek alapítási éve 1790. A kereszt ma erősen megkopott, műemléki védelme és helyreállítása indokolt lenne.

A Kossuth út 85. számú ház előtt *Szentháromság szobor* áll, mely 1812-ben készült. Három évtizeddel később, 1844-ben a község lakosai újabb *keresztet* emeltettek, ezúttal a jelenlegi Szabadság út 58. szám előtt.

A XX. században újabb keresztalapítások történtek: 1922-ben készült el *a templom előtti feszület* és a Kossuth út 137. számú ház előtt álló *Jézus és Mária szobor*. 1933-ban pedig *Szent Vendel szobrot* állítottak a Petőfi út 12. számú ház előtt.

Nemcsak a község történetének, hanem a térség múltjának is értékes emléke a templom előtt álló, 1907-ben emelt kereszt, amely a századforduló nagy népvándorlási hulláma nyomán Amerikába emigrált sarudi lakosok adományából készült. Az úgynevezett „*amerikás-magyar kereszt*” felirata ma már olvashatatlan, az emlék erősen sérült.

Sarud, Üdvözlét Sarudról Jegyzői lak; Községháza

Ugyancsak nem ismerhető meg a szövege a Sarud és Tiszanána közt álló *Gazsó-keresztnek*, melyről az évszám szintén lekopott.

Említést érdemel még a település szakrális értékei közt a külterületen álló, egykor a Hídvéghez tartozó *Jánosi tanya helyét jelölő kereszt*. A kereszt anyaga erősen sérült, a naiv népi festészet jegyeit mutató test pedig megkopott. 2011-ben az 1945 után felszámolt Jánosi tanyán éltek találkozó- és emlékhelye lett a kereszt, melynek gondját napjainkban senki nem viseli. Habár a terület ma Kömlő közigazgatási része, történelmi szerepe okán Sarud joggal tarthatna igényt az emlékhely gondozására.

Az épített örökség részeként több, a közelmúltban állított emlékhely figyelmet érdemel. 2010-ben helyezték el a sarudi templom oldalfalán azt a márványtáblát, mely az 1876-os árvíz során életet mentő *nyárádi Hartl Edére emlékezik*. 2011-ben avatták fel az egykori szárazgát maradványán a *Barócs János emlékparkot*. A település alapításának 750. évfordulójára készített park a Tisza áldozatai előtt tiszteleg, nevét pedig a belvízszabályozó főmérnökről, Barócs Jánosról kapta.

A polgármesteri hivatal épületén belül 2015-ben avatták fel a *Jánosi tanyáról elszármazottak emléktábláját*.

A községi iskola előtt 2017-ben avatták fel az *1956-os emlékművet*, ugyanitt található az 1848/49-es forradalom és szabadságharc emléktáblája *Petőfi Sándor* domborművével.

Történeti értékkel rendelkező épületek közül említést érdemel a *jegyzői lak* és a *polgármesteri hivatal* (1910), mindkettő a XX. század első harmadának polgári építészet stílusjegyeit viseli, így erősen eltér a népi építészeti elemeket mutató lakóházaktól.

Az egyházi épületek közül a templomon kívül megőrződött az 1800-ban épült *Harangozó-ház*, mely ma Falumúzeumként működik és egyházi kezelésben áll, valamint a szintén 1800-ban emelt *parókia*, melyet 2016-ban erősen átalakítottak. Jelenleg az egri egyházmegye tulajdona, az épület fiatalok üdültetését szolgálja.

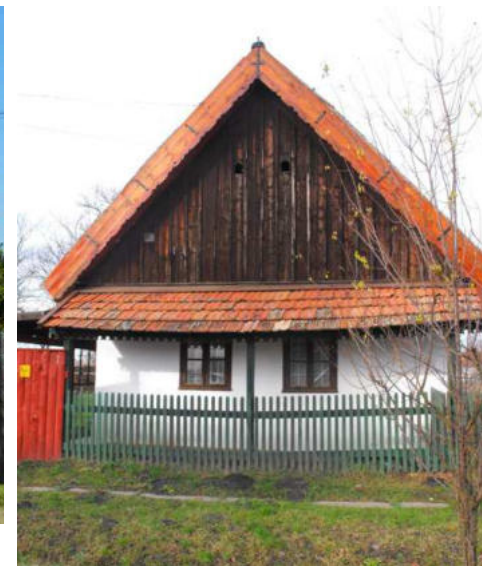
A 14. oldalon népi építészet műemlékei láthatók

Sarud, Kossuth u. 185. — műemlék

Sarud, Kossuth u. 35. — műemlék

Sarud területén két régészeti lelőhelyet tartanak nyilván. Az egyik a Római Katolikus Templom területe, míg a másik a Pócsötötte néven nyilvántartott terület.

Ezeket túl a település műemlékeivel is büszkélkedhet. Műemlékként van jegyezve a Római Katolikus templom, a Kossuth utcai kőkereszt, a Szentháromság ábrázolással, valamint ugyan ebben az utcában a Nepomuki Szent János-szobor is. Lakóházak is szerepelnek a jegyzékben, Kossuth u. 35. és 185. szám alatt. Ide tartozik még a Pusztahídvég, Hídvégi utcai Magtár is.

Védettséget élveznek a jegyzett műemlékek környezetei is.

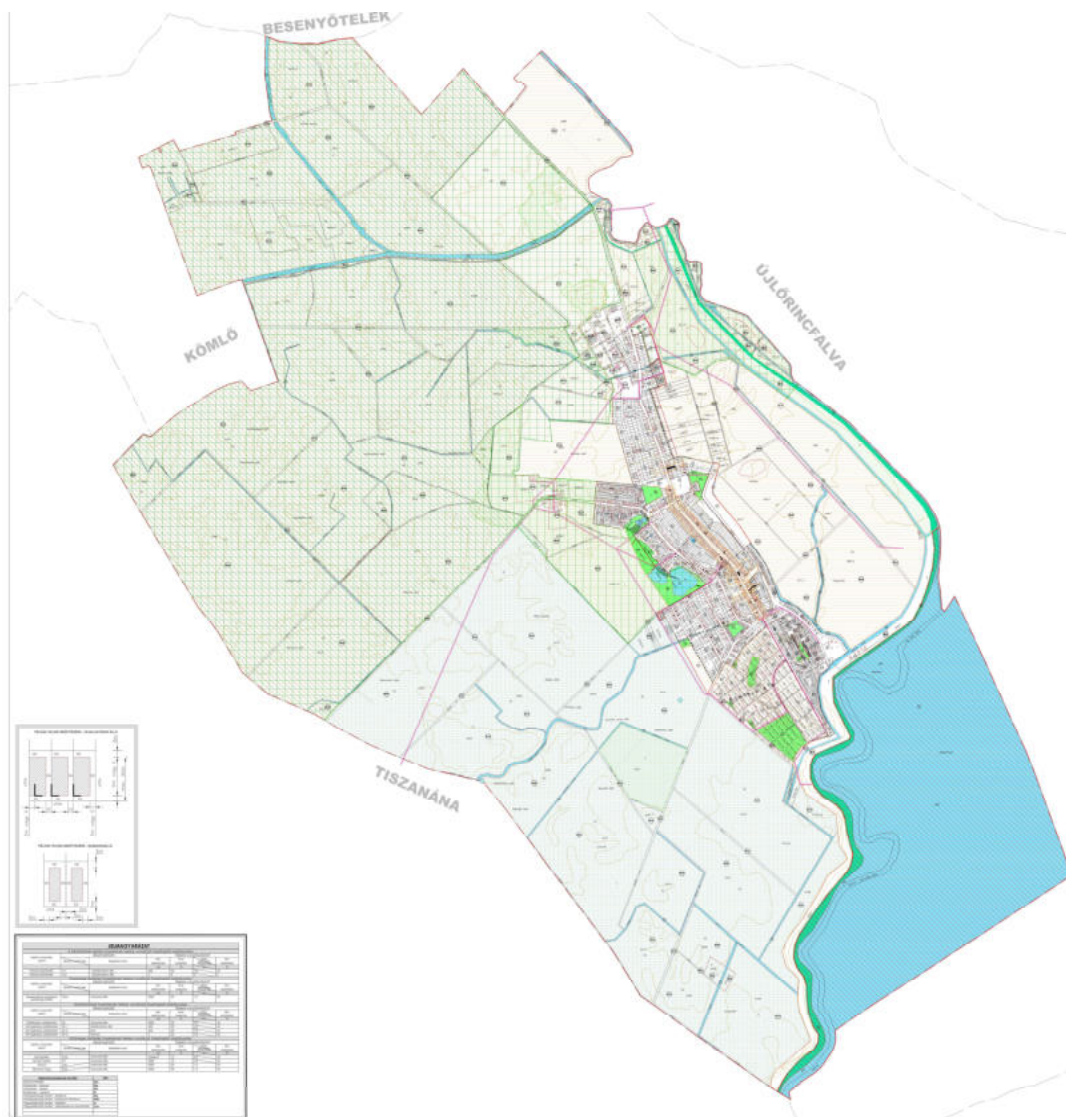
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

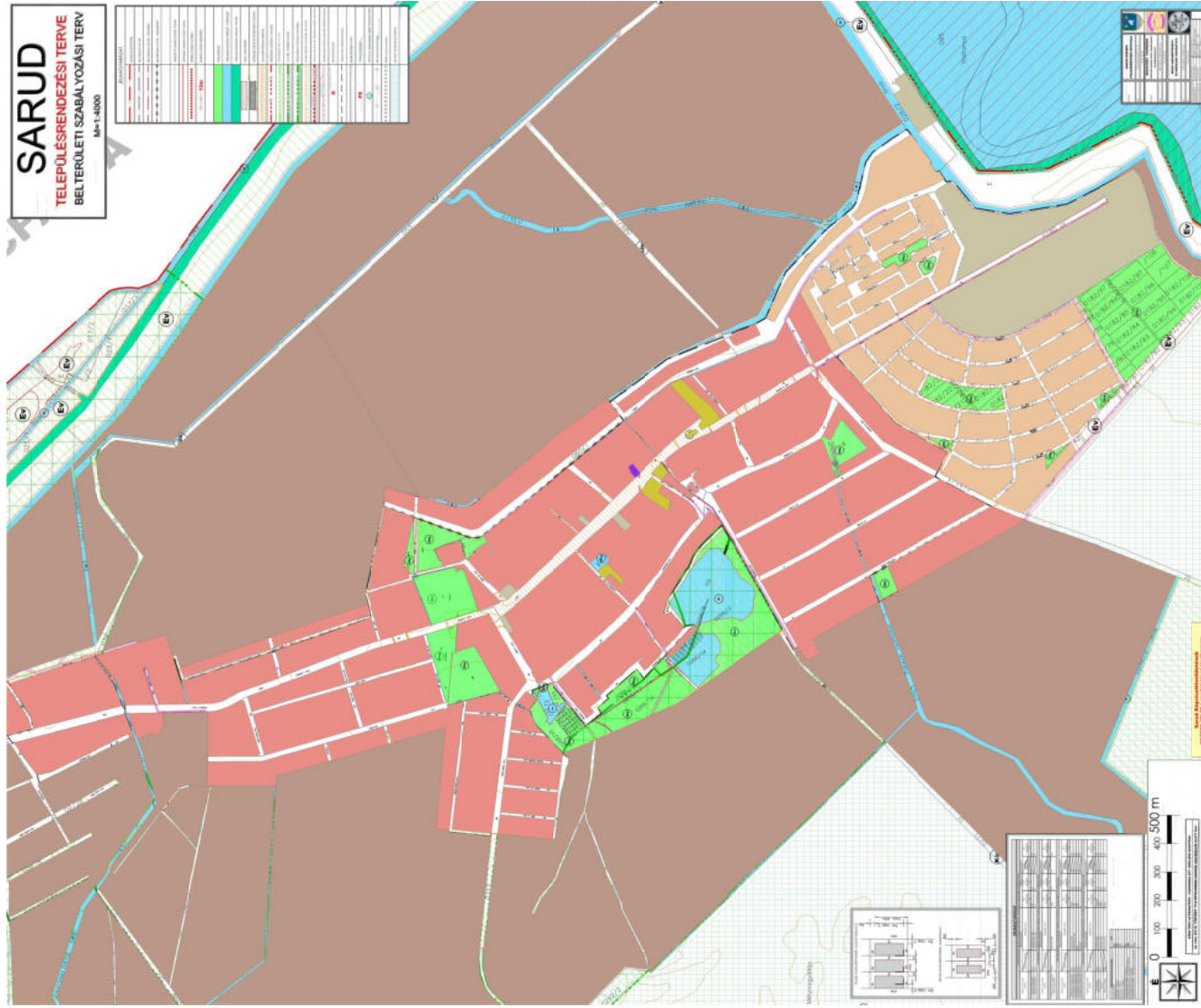
Sarudon a történetileg kialakult alföldi, állattartásra berendezkedett, mezőgazdasággal foglalkozó lakosság igényeihez igazodó településszerkezet figyelhető meg. Ezt egészíti ki a Tisza menti település halászzattal foglalkozó része. A hagyományos településszerkezetet módosította az újkori fejlesztés eredménye, a Tisza-tó kialakítása és az ezzel kapcsolatos turisztikai fejlesztés. A vízpart közelségében üdülő részt alakítottak ki, kistelkes és nagytelkes formában is.

A község 2009-ben fogadta el a legutóbbi Településrendezési tervét, amit az ÉSZAKTERV-PANORÁMA KFT. (Miskolc) készített el. Az ebben foglaltak szerint is meghatározhatóak a település különböző karakterű részei.

Ezek közül a legjelentősebb a falusias lakóterület, ami a település belterületének döntő részét teszi ki. Ezt egészíti ki az igazgatási, a kulturális, a kereskedelmi, szolgáltató terület, az üdülőházas, illetve hétvégi házas terület, valamint a gazdasági, állattartó telepek területe.

A településhez tartozik még a Tisza-tó vízfelülete, valamint az Alföld felől a települést körbevevő, nagy kiterjedésű sík terület, ami a Hortobágyi Nemzeti Park része, Natura 2000-es tájvédelemmel kiegészítve. Ez a terület legelők, kaszálók formájában csatlakoznak az állattartási tevékenységhez.

4. eltérő karakterek Sarudon

A fő karaktereken túl megtalálható a településen mára körbenőtt temető területe, azzal szemben a sportpálya zöld területe, valamint a vízpart közelében kialakított strand is.

A település belterületén belül több közpark is megtalálható. A központtól Nyugatra, a lakóterületeken kívül egy olyan zöldterületi rendszer található, ami a mély fekvés miatt felgyűlő csapadékvizeket egy tőrendszer formájában képes felfogni, kezelni.

4. Eltérő karakterű településrészek Sarudon

A település lakott részének jelentős részét teszi ki a lakóterület. Az utcákra fűzött, oldalhatáron álló lakótelkek alkotják a falut.

A legidősebb épületek jellemzően utcára merőleges gerincű, nyeregtetővel épültek. Később ez átalakult kontyolt tetővé, sok helyen az utcafronton is megjelenő tornáccal. A lehetőségek fejlődése során megjelentek az utcával párhuzamos gerincű, kontyolt tetős, két, vagy három osztatú épületek, a homlokzati síkból kiemelkedő részek fölött kiemelkedő tetőfelépítménnyel.

A XX. század második felében az építéseknel megjelentek a „kocka” házak, majd a '80-as évek hozták a földszint+tetőtér (néhol földszint+emelet) hasznos magassággal megépített lakóépületeket. De ez a falu képétől idegen maradt és szerencsére ez a gyakorlat nem folytatódott olyan mértékben, hogy önálló karakterként megjelenhetett volna.

A településkép viszonylag egységes képet mutat. Többségében utcára merőleges gerincű, nyeregtetős, vagy részben, illetve teljesen kontyolt tetővel (itt már az utcával párhuzamos gerinc is megjelenik) fedett lakóépületek, földszintes formával alkotják a falu épületállományát. Az ettől eltérő magasságú épületek többnyire fák takarásában állnak, így az utcaképeket kevésbé befolyásolják.

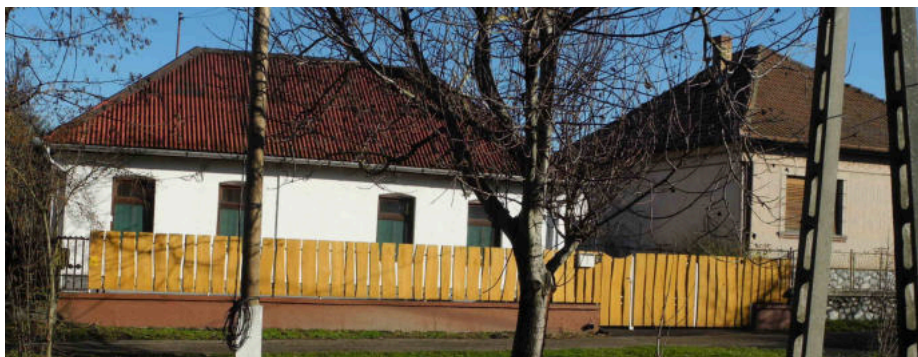
FALUSIAS LAKÓTERÜLET

A Tisza-tó megvalósulása miatt fellendült a turizmus, ami az épületállomány új hasznosítását tudta gerjeszteni, miután a szállás jellegű hasznosítással gazdasági hasznot tudtak generálni. Szerencsére ezek többségében az igényes kialakítású, még megmenthető állapotú lakóépületeket érintették, mivel ezek iránt volt kereslet.

Ugyan épült néhány új, tetőtér beépítéses épület is ilyen cézzal, de azok is igyekeztek a hagyományos épület-arányokat megtartani, tetőkialakítást is követni.

A használatlalt újra életre keltett portákon gondozott növényzet szolgálja a kellemes lakókörnyezet megteremtését.

ÜDÜLŐHÁZAS, HÉTVÉGI HÁZAS TERÜLET

Az üdülőházas, hétfői házas övezet Sarudon a lakóterületeket kiegészítve, azok peremén található, a települést a Tisza-tóhoz hozzákapsolva. Kezdetben nagyobb telkeket osztottak intézményeknek, ahol „üdülő-telep”-eket hoztak létre, a fák alá telepített faházakkal. Később, az igények megjelenése miatt magántelkeket is kialakítottak. A rendeltetésüknél fogva kisebb telkeken, kisebb alapterületű épületek elhelyezésére szolgálnak, hasonló lakás jellegű használattal. Így a beépítettség jelenleg nem tér el a lakótelkes laza szövettől. A szabályozási terv lehetővé tesz néhány helyen ikres, sőt sorházas beépítést is, bár ezek nem ideálisak a rendeltetésükhöz. A továbbiakban majd meggondolható, hogy a kisebb parcellák összevonásával nagyobb, kényelmesebb telekméretek jöhessenek létre, a szükséges használat számához igazodóan. A növénytelepítés itt is üdvözölhető a későbbiekben.

KULTURÁLIS ÉS IGAZGATÁSI TERÜLET

A kulturális és igazgatási intézmények a település központjában, illetve a főút mellett találhatók.

A műemlékeknél is említett Római Katolikus templom a település legmagasabb épülete, a főút tengelyét zárja le Délről.

A település központjában, egymással szemben található a korábbi Jegyzői lak (ami most az Önkormányzat épülete) és az Iskola épülete. Az Iskola kétszintes épületét a Kossuth utcai homlokzat középtengelyében pártázatos középrizalit díszíti.

Az Iskola épületéhez csatlakozik a település Könyvtára, ami már a XX. század második felé-

nek a terméke. Sajnos ez az épület nem illeszkedik Sarud épületeinek sorába. Ezt egy későbbi felújítás, átdolgozás tudná javítani.

Az iskolától Délre áll a Községi Ház, ami egy meglévő épület mai eszközökkel történt átalakításának eredménye, így biztosítva az épület továbbélését.

A templom mögött található az egyház oktatási épületeinek csoportja, kiegészítve a tanterttel. Ezek az épületek is igyekeznek illeszkedni a környező épületek sorába, homlokzatukkal és tömegükkel egyaránt.

Az Óvoda épületegyüttese a főúttól behúzva, csendesebb területen helyezkedik e. Talán a Vízmű szomszédsága lehet zavaró, de az nem generál zavaró mértékű forgalmat az Óvoda körzetében. Az Óvoda épületei is a települési léptéket követik, kialakításuk azokhoz igazodik.

KERESKEDELMI, SZOLGÁLTATÓ TERÜLET

A sarudi kereskedelmi, szolgáltató területek a főúthoz kapcsolódnak. A terület elemei belesimulnak a lakóterület épületei sorába, méretei nem nőnek túl a lakóépületekét. A központi széles utca északi végén az ABC (és mellette a zöldséges) lapostetős, doboz épületei fogadják az érkezőt. Ezek nem illenek a képbe, átformálásuk meggondolandó lehet. Az ABC-vel szembeni sarkon áll még a korábbi áramszolgáltató kétszintes, lapostetős épülete, mára elhagyatottan, leromlott állapotban. Új funkcióval való megtöltése, felújítása lenne szükséges, magstetős megformálással.

Az utca középső szakaszán, szinte egymással szemben található az Élelmiszerbolt és a Kereskedés épülete. Mindkettő az utcával párhuzamos gerincű, kontyolt tetős épület. A Kereskedést már kirakatokkal látták el, amit célszerű lenne visszaállítani az eredeti formájára.

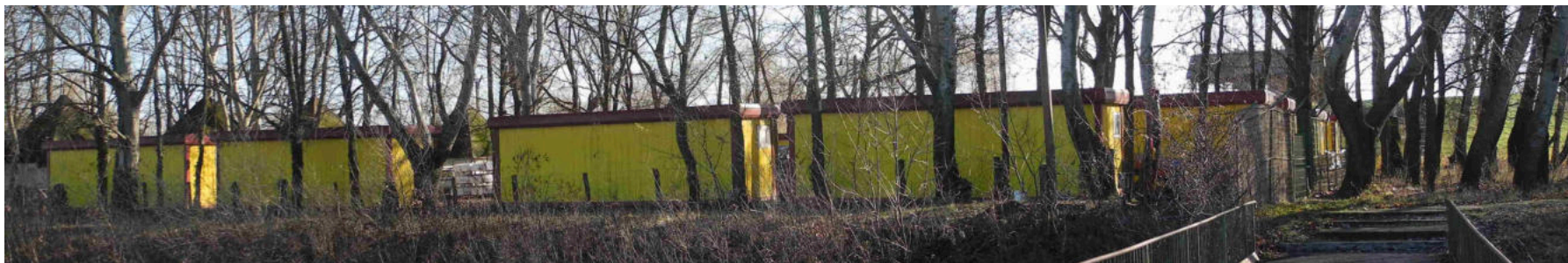
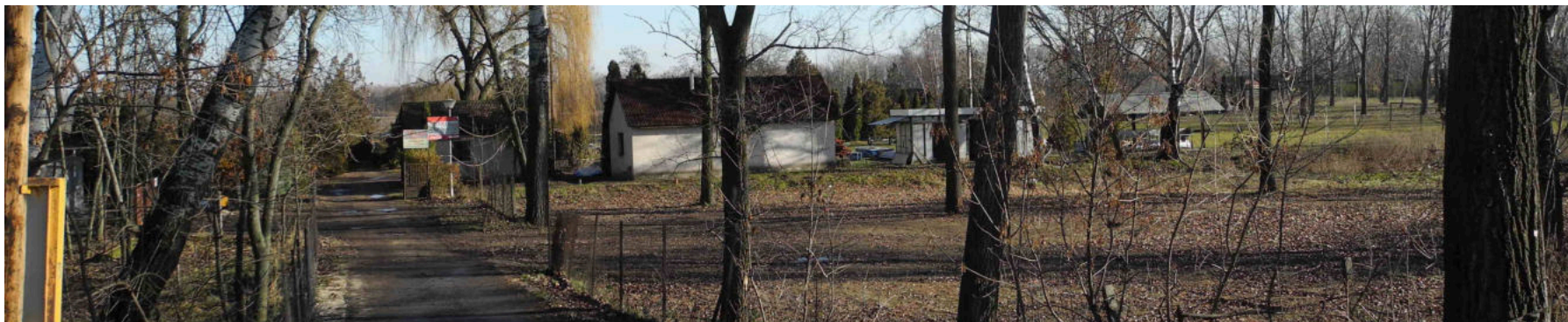

4. Eltérő karakterű településrészek Sarudon / Kereskedelmi, szolgáltató terület

A sarudi kereskedelmi, szolgáltató területekhez sorolhatóak a kempingi területek. Ezek a területek a fás-ligetes szabad területeken kerültek kialakításra, a Tiszatóhoz közel, a gáttal védett oldalon.

A korábbinál csak a közösségi tereknek elhelyezésére szolgál épület, a vendégek sátorban, vagy lakókocsiban tudnak meghálni. A későbbinél már konténereket telepítettek le a fák alá a vendégek elhelyezésére. A konténerek színezésénél célszerűbb lenne kevésbé harsány színt választani.

A vízfelület közelébe települt korábban egy étterem, amit mára sajnos felhagytak. A jövőben — a turizmus fejlődése során — talán újra fogadhatja a vendégeket a létesítmény.

4. Eltérő karakterű településrészek Újlőrincfalván

MEZŐGAZDASÁGI, ÁLLATTARTÓ TELEP TERÜLETE

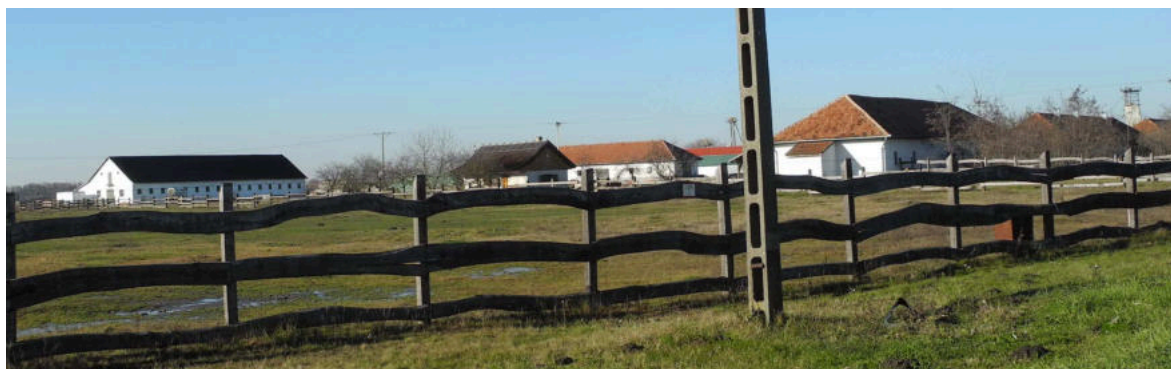
Az állattartó és mezőgazdasági telepek a kereskedelmi, gazdasági övezetet jelentik, Sarud jelenlegi gazdasági tevékenysége ezekhez kapcsolódik.

Az itt található épületek illeszkednek az alföldi mezőgazdasági karakterbe. A lakóterületek külső széleihez csatlakoznak, mivel a település „benötte” ezeket a területeket.

Kevésbé szerencsés a falutól Északra telepített, állattartó telep, mivel a kellemetlen illatokat a szél többnyire a falu felé szállítja, bár a sűrűbben lakott részekről messze van. Ezen a gondon is tudna segíteni a telepek déli oldalára ültetett fasor rendszer. A falu belterületét nagy legelőterület veszi körbe, ami az egész éves hasznosítást lehetővé teszi az állattartás számára, legeltetés és takarmány előállítás formájában.

A település körzetében még fellelhető a tanyaágazás nyoma, bár egyre kevesebb helyen. A településre beköltözők miatt sok porta körül megjelenik az állattartás, a mezőgazdasági gépek tárolása is.

A legelő területek meghatározórésze a Hortobágyi Nemzeti Park és a Natura 200 védelme alatt áll.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A most készített Települési Arculati Kézikönyv (TAK) nem egy minden előírás fölé helyezett, kötelező érvényű szabályzat. A célja és feladata pusztán annyi, hogy követésre javasolt útmutatást adjon a fejleszteni, felújítani vágyóknak abban, hogy a meglévő arculathoz igazodó, kellemes környezetet biztosítson a továbbiakban is a Sarudra látogatóknak és természetesen az ott élőknek egyaránt.

A Helyi Építési Szabályzat (HÉSZ) előírásai továbbra is érvényben maradnak, az abban foglalt, számszerűsített követelményekkel együtt.

A már ismertetett építési karaktereket egészítik ki a közterületek, a zöldterületek, valamint a kapcsolódó külterületi részek és ez mind együtt adja Sarud település képét, minden színével, árnyalatával együtt.

Sarud jelenlegi formájában egy nyugodt, harmonikus képet mutató kistelepülés a Tisza-tó mellett. A tó körüli gát, mint védőgát óvja a település jelentős részét a Tisza áradásaitól, de ez a gát összeköttetést is biztosít a Tisza-tó körüli települések között. A település két alapvető részre osztható: az ősi sarudi lakóterület, valamint a turizmus által generált üdülő-rész. Ez a két fejlődési fázis némiképp eltérő képet mutat, de a kialakult település-szövet, az épületek mérete mégis megőrizte a település arculatát. Egyedül a sorházas rész lóg ki az összképből, de a tömb nagysága és az épületek magassága a köré ültetett fáktól takarva megbújik.

A következőkben ahhoz szeretnénk segítséget nyújtani, hogy milyen építészeti eszköztárral lehet megőrizni Sarud egységességét a jövőben is, feltételezve és megengedve a falu fejlődésének lehetőségét.

MAGASSÁG

Sarud falusias megjelenését az egységes magasságú lakóépületek sora adja. A településkép megőrzése érdekében célszerű, ha a továbbiakban is a meglévő épületállományhoz illeszkedő méretű, új épületek épülnek, vagy a meglévők felújításakor megtartják a földszintes formát.

A lakóépületek magasságából csupán a templom és az iskola épületei emelkednek ki, ami jelként is szolgál a település főutcáján.

A lakóterület fejlesztése során el kell kerülni a néhol megvalósított földszint+emelt térdfalas tetőtér-beépítéses, illetve a sorházas megoldásokat.

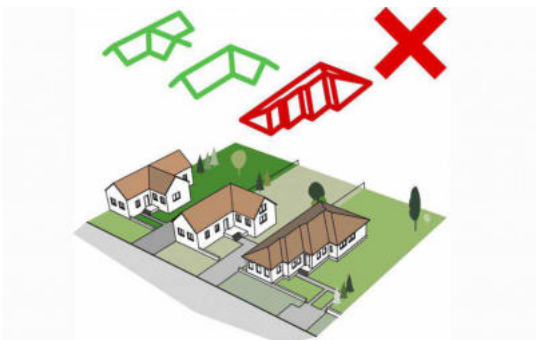

TETŐHAJLÁSSZÖG

A településen közel azonos, 38 fokos tetőhajlásszöggel épültek az épületek. Ettől csak a XX. század végén épült lakóépületek térnek el. A továbbiakban is kerülni célszerű a nagyon alacsony és a nagyon magas hajlásszögek alkalmazását.

5. Építészeti útmutató

TETŐFORMA

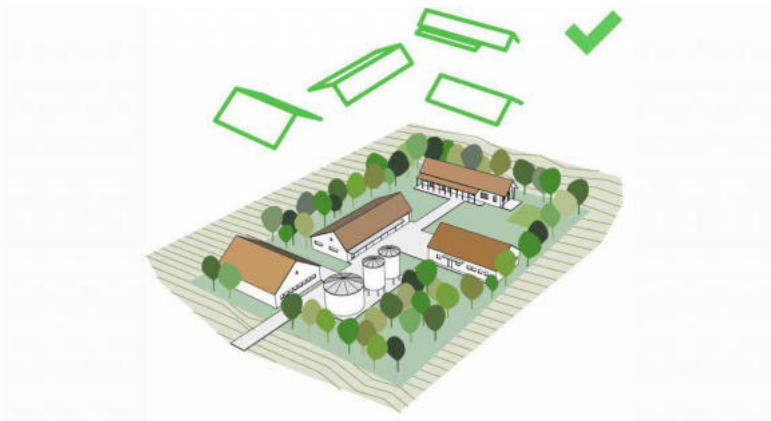
A sarudi épületek részben utcára merőleges gerincű nyeregtetők, néhol kontyolva, részben utcával párhuzamos gerincű, kontyolt tetővel fedettek. Sok épületnél található tornác, ami helyenként az utcai oldalra is befordul.

A túlságosan szabdalt épületet követő, tördelt tető bizonytalan, nyugtalan érzetet kelt, ami a településkép szempontjából nem kívánatos. Nem kívánatos a sok tetőfelépítmény alkalmazása sem.

A további ingatlanfejlesztések esetén kerülni célszerű a tetőfelépítményeket, hogy ne bontsák meg a nyugodt, egyszerű tetősíkokat.

A tetőformálásnál az adott területen előforduló, szomszédos ingatlanokon megtalálható tetőformákhoz kell igazodni.

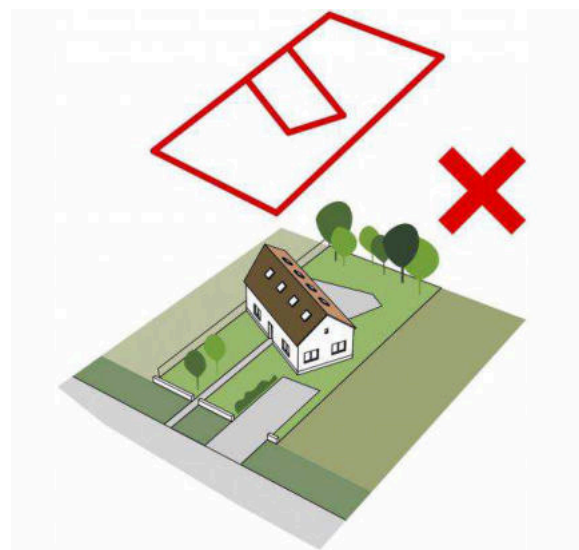
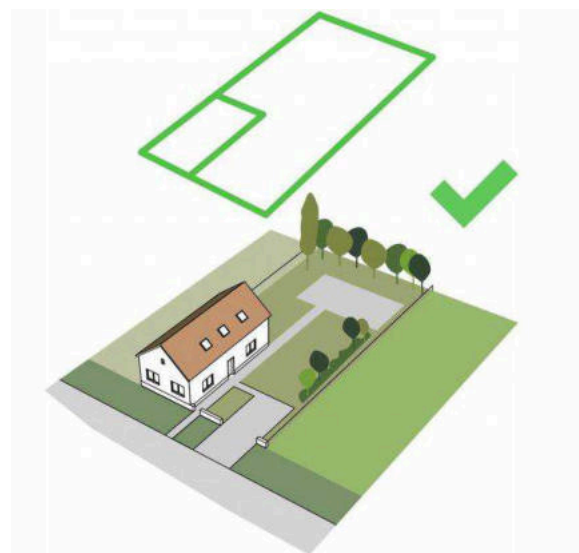

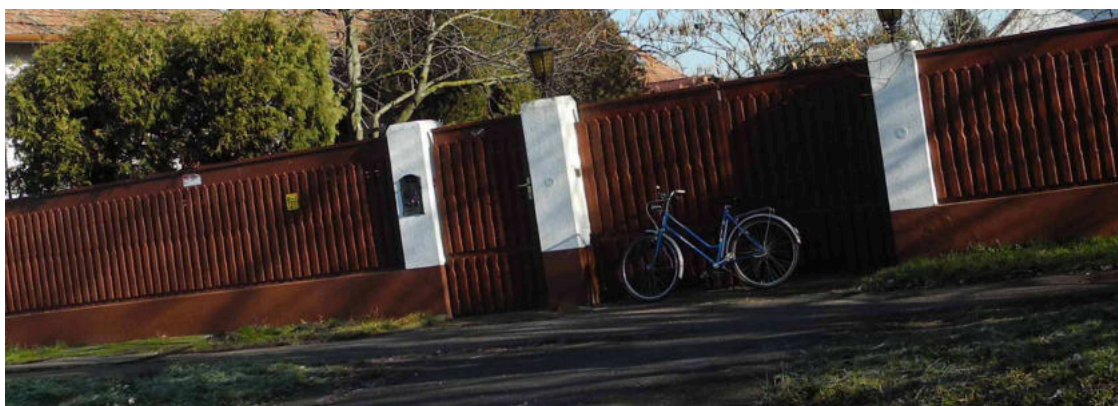
TELEPÍTÉS

Sarudon az épületek oldalhatáron álló beépítés móddal állnak. Ez az egységes telepítési mód biztosítja a település nyugodt, harmonikus megjelenését. Az előkertek a szomszédos épületekhez igazodóak, illeszkednek az utcai térfalakhoz. Az üdülő- és a gazdasági-állattartó telepeknél fordul elő a szabadon álló beépítés, ami továbbra is megfelelő elhelyezést biztosít.

Az új építéseknel is majd tiszteletben kell tartani ezt a telepítési módot.

A melléképületeket is arra az oldalhatárra kell elhelyezni, amelyiken a főépület áll. Ezzel — és a megfelelően széles telkekkel — biztosítható az elégséges, kellemes térköz a szomszédos épületek között.

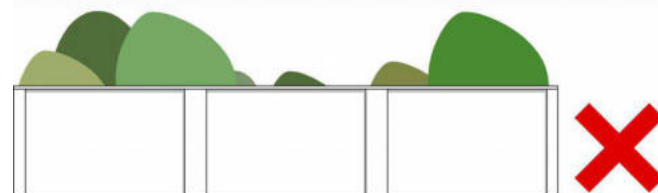
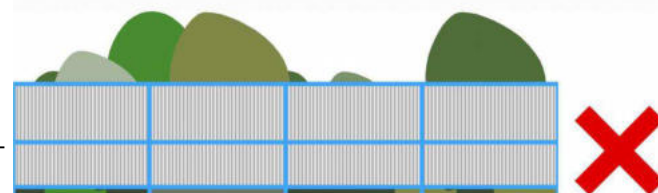

KERÍTÉSEK

Sok helyen a lakóépületek az utcai telekhatárra épültek. Ilyen helyeken már csak az épületek közötti szakaszt kell kerítéssel lezárni. Más helyeken egy nagyon szűk előkert után állnak az épületek. Itt a teljes telekhatár lezárásra kerülhet kerítéssel.

A Sarudon fellelhető kerítések három, követendő csoportra oszthatók: fa oszlopok közötti ritkított álló deszka mezők; épített oszlopok közötti álló deszka mezők, épített lábazatos, áttört, hálós kerítésmezők, acél, vagy épített kerítésoszlopok között.

Törekedni kell a tradicionális, vagy az áttört kerítések alkalmazására. Kerülni kell a magas, zárt épített, vagy lemezelt kerítéseket.

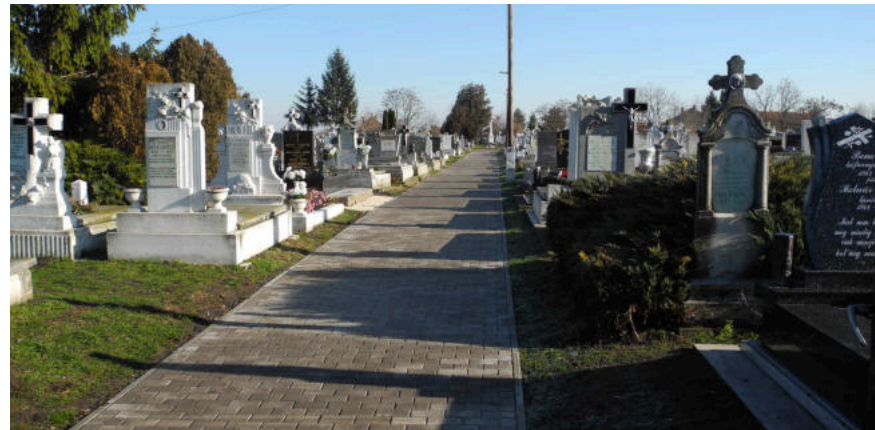
KERTEK, PARKOK

A falusias környezetre jellemző, hogy a lakótelkek kertjeit az életvitelnek megfelelően használják. Az előkerteket (ha van) virágosítják, az oldalkertek a manipulációs terek, illetve szükség szerint haszonnövények (konyhakert), gyümölcsfák, míg a hátsókerti rész a gazdasági kerti tér. A lakott telkek kertjeit gondozzák, művelik. Sajnos már több porta elhagyatott, ami következtében a növényzet elvadult, gondozásra vár.

A közterületek a zöld lakókörnyezet képét erősítik, füvesítve, fásítva. A köztereket az Önkormányzat igyekszik karbantartani.

A közterületi zöld felületekhez tartozóan alakították ki a település emlékparkját. Ez a park lehetőséget biztosít a leülésre, emlékezésre, beszélgetésre. Ide sorolható a temető területe is, ahol árnyékot adó fák telepítése ajánlott a későbbiekben. Célszerű lenne a többi közterületi zöld felületen is utcabútorokat, padokat kihelyezni, találkahelyeket kialakítani.

5. Építészeti útmutató

TERASZOK, TORNÁCOK

A falusias környezetben nem jellemző elem a terasz, hanem a hagyományos tornácos kialakítás. Általában a tornácok többsége L-alakban veszi körbe a lakóépületeket, a főtetőtől enyhébb hajlású tetővel fedve. Sok helyen fa oszlopokkal gyámolt szelemenre ül a tető és az oszlopok között léctagozatú korlátmezőkkel. Többször előfordul, hogy téglából falazott oszlopok tartják a tornácot. Ebben az esetben sokszor az utcai nyílást díszített kapu zárja le.

Az újabb építéseknél javasolt a tornác alkalmazása, mint legegyszerűbb klímaberendezés. Ennek alkalmazása is hozzájárulhat az egységes utcakép megőrzéséhez.

AJTÓK, ABLAKOK

A településkép harmóniáját a tradicionális arányú és osztású nyílászárók is kölcsönzik az épületek megjelenésében.

Javasolt megőrizni a szélesség/magasság arányokat.

A jövőben el kell kerülni azt, hogy a hagyományos épületállomány nyílászáróit a mai modern(?) osztatlan, nagy üvegfelületű nyílászárókra cseréljék, az arányainak a megváltoztatásával.

Új építésű épületeknél elfogadható a rendeltetésnek, igényeknek megfelelő nyílászáró osztás. Az utcai homlokzatnál ebben az esetben is célszerű a visszafogottság.

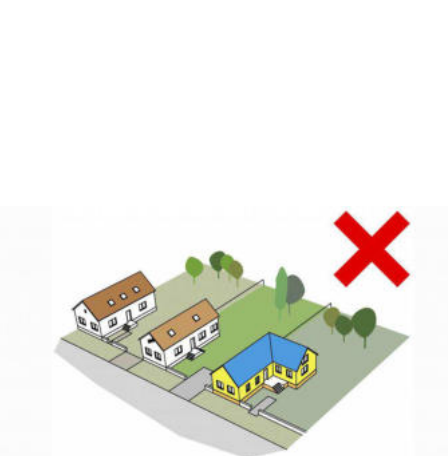
SZÍNEK, HOMLOKZATKÉPZÉS

A falusias környezetben az uralkodó homlokzatképzés a vakolt-festett megjelenés. A tehetősebb építetőknél megjelent az utcai homlokzaton a téglaburkolat, eltérő színekből rakott mintával. A homlokzati felületeken a természet-közeli színek jelennek meg, pasztell tónussal. Természetesen miután minden lakást más-más család lakta és lakja, így a homlokzatképzések sem azonosak, hanem tükrözik a benne lakók személyiségeit, anyagi lehetőségeit.

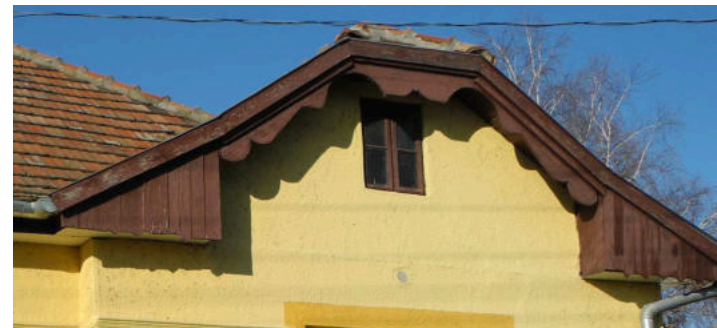
Az épületek homlokzatképzésénél a jövőben is a természetes anyagok használata a követendő. Téglaburkolat, vakolt felület, faburkolat részesíthető előnyben. A színhasználatnál a továbbiakban is kerülni kell a harsány, nagyon erős színeket, ami kiütne az utcaképek harmóniájából.

A tetők fedési anyagaként a cserép az uralkodó, palával kiegészítve. A Tisza közelsége miatt megjelenik a nádfedés is, ami szerencsére néhány felújított épületnél is megmaradt. A fedések anyagválasztásánál nem kívánatos a nagy hullámokkal rendelkező, rikító színű, foltos hatású cserép, a bitumenes hullám és zsindelek alkalmazása. Inkább a sík, vagy síkhoz közeli cseréptípusokból célszerű választani.

5. Építészeti útmutató

RÉSZLETEK

MAI PÉLDÁK

Az eddig bemutatott épületek és településképet befolyásoló részletek követendő példaként kerültek felsorolásra. Természetesen ezeken kívül is található még több, bemutatásra érdemes épület, de a Kézikönyv terjedelme véges, így mindegyik nem kerülhetett be. Itt olyan példákat mutatunk még be, amelyek eddig kimaradtak, de a jövőre nézve például szolgálhat a további építetők számára. A Közösségi házat már korábban bemutattuk, de akár ebbe a sorba is beleilleszthető a felújítása, korszerűsítése.

Ezek az épületek az értékmentő felújításukkal érdemelték ki a bemutatást. Megőrizték az eredeti épületek méretét, tetőformáját, tornácát, nyílászáróit, homlokzati kialakítását. Mértéktartó felújításon estek át.

UTCÁK, TEREK

A Kossuth út, mint főutca és a Könyvtár előtti tér az '56-os emlékművel.

A történetileg kialakult utcák szélesek, az állatok legelőre hajtását tette lehetővé eredetileg. Mára ez a rendeltetése megszűnt, de helyette maradt egy széles, fasorokkal szegélyezett, füvesített terület az épületek és az út között. Ez a tér pótolja sok esetben a lakóépületek előtti előkerteket.

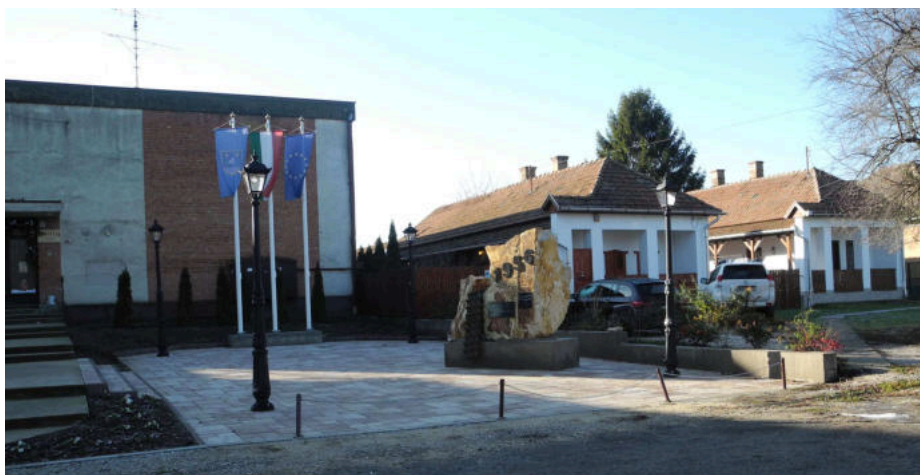
A szabad zöldfelületeken utcabútorok kihelyezésével lehet segíteni a teresedés kialakulását, a közösségi találkozók létrejöttét.

A mellék-, illetve feltáró utcák már kevésbé szélesek, de az épületek megközelítését biztonságosan lehetővé teszik.

A modern kor követelményeként megjelentek a szelektív hulladékgyűjtést biztosító hulladék-szigetek. Ezek takaratlan képe nem válik díszére az utcaképeknek, inkább takarásuk kívánatos.

Az elektromos légvezetékek zavarólag hatnak, a jövőben törekedni kell a földkábeles hálózat kiépítésére.

A szelektív hulladék gyűjtőhelye — takarni célszerű.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Sarud utcáin nem jellemző a reklámtáblák megjelenése. Az Önkormányzat előtt található hirdetőtábla, amelyen a közérdekű információkat tudják megosztani a lakossággal.

Szerencsére az óriásplakátok nem jelentek meg a településen. Ez az állapot a településkép szempontjából megőrzésre érdemes.

Néhány, főleg szállásadással foglalkozó vállalkozás helyezett ki figyelemfelhívó reklámtáblát. Ezeket egységes megjelenésűre lesz célszerű hozni, mint a településen meglévő, útbaigazító táblák csoportját.

Amennyiben bármely vállalkozás betelepülne a településre, úgy reklámfelületet csak az utcai homlokzati falán célszerű biztosítani, lehetőleg falra festett formában, ami csak a legszükségesebb megnevezést tartalmazza.

IMPRESSZUM

SARUD KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Sarud honlapcíme: www.sarud.hu
Sarud emailcíme: polgarmester@sarud.hu
Sarud postai címe: 3386 Sarud, Kossuth út 93.
Telefon: +3636362001
Polgármester: Tilcsik István
polgarmester emailcíme: polgarmester@sarud.hu
Főépítész: Báthory Csaba
főépítész emailcíme: bathory.csabaatrium97.eu
SZERKESZTETTE: Báthory Csaba
SZÖVEG: Tilcsik István, Szuromi Rita, Báthory Csaba
FOTÓ: Sarud Önkormányzata (légi felvételek), adatszolgáltatás BNPI,
Báthory Csaba
Báthory Csaba

GRAFIKAI TERVEZÉS:

Az 5. fejezethez felhasznált ábrák a Lechner Tudásközpont Nonprofit Kft. Által rendelkezésre bocsájtott ábragyűjteményből kerültek letöltésre.

Sarud, 2017. december 14.